

WSPÓŁCZESNE POJĘCIE MIĘDZYNARODOWEJ KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARKI KRAJOWEJ

Demianiuk R.

*Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w
Siedlcach, Siedlce, Polska*

Jedną z cech współczesnego rozwoju gospodarczego jest wysoki i rosnący stopień otwartości gospodarek krajowych. Jest on rezultatem systematycznego wzrostu znaczenia zewnętrznych powiązań gospodarczych, procesów liberalizacji handlu i przepływów kapitału, postępu technologicznego, aktywności organizacji międzynarodowych, współpracy i integracji międzynarodowej oraz internacjonalizacji działalności podmiotów gospodarczych. Gospodarki krajowe w coraz większym stopniu stają się częściami składowymi międzynarodowego i globalnego porządku ekonomicznego.

Powiązania gospodarcze pomiędzy krajami rozwijają się w różnych formach takich jak: wymiana handlowa, przepływy kapitałowe, przepływy wiedzy i technologii, tworzenie wspólnych instytucji, integracja regionalna. Największe znaczenie mają powiązania handlowe, przepływ kapitału w formie zagranicznych inwestycji bezpośrednich, a w szczególności rozwój ugrupowań integracyjnych. Najstarszą i wciąż bardzo ważną formą zewnętrznej aktywności gospodarczej jest wymiana handlowa. Rynki zagraniczne są istotnym elementem strategii rozwoju dużych i małych przedsiębiorstw. Niemniej ściślejsze i głębsze więzi gospodarcze powstają w rezultacie podejmowania zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Wiążą one krajowe gospodarki silniej niż wymiana handlowa. Na przykład wartość sprzedaży filii korporacji UE zlokalizowanych w Stanach Zjednoczonych jest około 3,6 razy wyższa od eksportu przedsiębiorstw UE do Stanów Zjednoczonych¹.

Zewnętrzne powiązania gospodarcze mają szczególne znaczenie dla krajów małych i średnich, w których możliwości rozwoju przedsiębiorstw ogranicza mały rynek wewnętrzny. Doświadczenia wskazują na duże korzyści, jakie tego typu kraje mogą osiągnąć z integracji regionalnej poprzez uczestnictwo w strefach wolnego handlu, uniach celnych bądź bardzo zaawansowanych formach integracji. Regionalna współpraca w wymianie handlowej rozwija się w celu umacniania pozycji handlowej krajów w warunkach globalizacji.

¹ *Responses to the Challenges of Globalization*, European Economy, „Special Report” 2002, nr 1, European Commission 2002, s. 18. Podaję na podstawie B. Mucha-Leszko, *Unia Europejska w systemie gospodarki globalnej* [w:] B. Mucha-Leszko (red.), *Współczesna gospodarka światowa*, wyd. UMCS, Lublin 2005, s. 146.

СОВРЕМЕННОЕ ПОНЯТИЕ МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНКУРЕНТНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Демьянюк Р.

*Естественно-гуманитарный университет,
г. Седльце, Республика Польша*

S.A. Schirm² podkreśla jej trzy funkcje: 1) wzrost konkurencyjności na tworzonym rynku regionalnym, 2) ochrona przed wzrostem konkurencji na rynku globalnym, 3) ograniczenie konkurencji ze strony krajów trzecich. Korzyści z uczestnictwa w regionalnych układach handlowych jest znacznie więcej, są to przede wszystkim³:

- szybsza liberalizacja handlu i wzrost wzajemnych obrotów – korzystny wpływ na wzrost gospodarczy i zatrudnienie,
- umacnianie pozycji negocjacyjnej na forum WTO,
- łatwiejszy dostęp do rynków dla krajów rozwijających się w porównaniu z dostępem do rynku globalnego,
- rozszerzanie rynku i wzrost jego siły w skali globalnej,
- liberalizacji handlu towarzyszy wzrost przepływu kapitału.

Byłoby dużym uproszczeniem uważanie rynku za jedyny regulator procesów rozwoju w gospodarkach narodowych. W dalszym ciągu funkcję gospodarczą pełni państwo, które w jednych krajach wyróżnia się wyższą aktywnością, a w innych pełni rolę gwaranta szeroko rozumianej wolności gospodarczej (np. w USA). Niemniej nawet w gospodarkach wolnorynkowych (np. w Unii Europejskiej) około 40–50 % PKB podlega redystrybucji za pośrednictwem budżetu państwa. Zakres interwencjonizmu państwowego był zdecydowanie większy w gospodarkach Europy Zachodniej do lat 80. XX wieku. Przyspieszenie liberalizacji rynków i deregulacja gospodarek ograniczyły regulacyjne funkcje państwa. Polityka ekonomiczna jest w dużym stopniu podstawą przyjętych rozwiązań systemowych, czyli zasad i reguł organizacji i prowadzenia działalności gospodarczej. Nie odnosi się to jednak do bieżących decyzji gospodarczych. Na przykład niezależność i statutowe cele banku centralnego wynikają z założeń i celu systemu gospodarczego, natomiast bieżąca polityka kursowa banku centralnego jest powiązana z bieżącą sytuacją walutową, pieniężną i gospodarczą⁴.

Współczesna otwartość gospodarcza stwarza nowe szanse rozwoju, ponieważ została wyeliminowana większość barier

² S.A. Schirm, *Globalization and the New Regionalism*, Polity Press, Cambridge 2002, s. 21. Podaję za B. Mucha-Leszko, *Unia Europejska w systemie gospodarki globalnej*, op. cit., s. 145.

³ *Ibidem*, s. 145.

⁴ Szerzej pisze na ten temat T. Kowalik, *Systemy gospodarcze*, Fundacja Innowacja, Warszawa 2005, s. 16.

handlowych i istnieje daleko posunięta liberalizacja przepływu kapitału. Zależą one jednak od konkurencyjności. W literaturze są najczęściej stosowane trzy pojęcia oznaczające różne ujęcie konkurencyjności: konkurencyjność, zdolność konkurencyjna gospodarki i pozycja konkurencyjna. Konkurencyjność może być rozpatrywana w odniesieniu do całej gospodarki i wówczas jest ona badana na podstawie analizy porównawczej z innymi krajami. Konkurencyjność może być również badana w odniesieniu do sfer i sektorów gospodarki. A. Zielińska-Głębocka wymienia następujące koncepcje konkurencyjności⁵:

1) tradycyjna konkurencyjność handlowa (eksportowa) określona przez pozycję konkurencyjną (udziały w rynku) i komparatywną (specjalizację) krajów,

2) konkurencyjność makroekonomiczną określoną przez realne kursy walutowe, a więc łączącą konkurencyjność handlową z rynkami walutowymi,

3) konkurencyjność technologiczną i innowacyjną określoną przez potencjał naukowo-badawczy i innowacyjny firm, krajów, regionów,

4) konkurencyjność przedsiębiorstw opartą na definicji OECD,

5) konkurencyjność przedsiębiorstw według metody Portera,

6) konkurencyjność globalną opartą na wskaźnikach opracowanych przez światowe Forum Gospodarcze i Międzynarodowy Instytut Zarządzania Rozwojem w Lozannie.

Według definicji Światowego Forum Ekonomicznego⁶ na konkurencyjność kraju wpływa wiele czynników, polityka i instytucje, które determinują poziom produktywności w tym kraju. Wzrost produktywności, oznaczający lepsze wykorzystanie dostępnych czynników i zasobów, odpowiada za stopę zwrotu inwestycji, które z kolei określają całkowitą stopę wzrostu gospodarczego. Gospodarka jest więc tym bardziej konkurencyjna im szybsze tempo wzrostu przewiduje się w średniej i długoterminowej perspektywie. Na tak rozumianą konkurencyjność istotny wpływ mają wyniki w eksporcie, mierzone np. rosnącym udziałem w rynku światowym⁷. Współcześnie pojęcie konkurencyjności międzynarodowej odnosi się nie tylko do wymiany handlowej, lecz w coraz większym stopniu także do przepływów kapitału, innowacyjności technologicznej, jakości instytucji i zarządzania oraz ich wpływu na produktywność czynników wytwórczych i wzrost dochodów realnych *per capita*⁸.

J. W. Bossak⁹ przedstawił definicje pozycji konkurencyjnej podmiotu gospodarczego i kraju oraz zdolności konkurencyjnej kraju. Międzynarodowa pozycja konkurencyjna podmiotu jest pojęciem szerszym niż pozycja rynkowa (udział w rynku). Obejmuje ona wszelkie powiązania międzynarodowe, handlowe, technologiczne, finansowe, kapitałowe, integracyjne,

które przyczyniają się do wzrostu przewagi konkurencyjnej. Pozycja konkurencyjna kraju zależy od ogólnej sytuacji makroekonomicznej oraz równowagi wewnętrznej i zewnętrznej, a w szczególności określają ją następujące dane gospodarcze: stopa inflacji, bezrobocie, stan budżetu, sytuacja na rachunku bieżącym, poziom zadłużenia zagranicznego, stabilność waluty i stan rezerw walutowych. Zdolność konkurencyjna kraju (w warunkach globalnej konkurencji) to odpowiednio wysoka jakość instytucji, tj. porządku prawnego i jednocześnie elastyczność w dostosowaniu przedsiębiorstw publicznych i prywatnych do warunków globalnej konkurencji, a jej podstawą jest sprawny mechanizm rynkowy, obejmujący rynek produktów i czynników produkcji wspierany przez instytucje państwa pobudzające przedsiębiorczość, innowacyjność i inwestycje.¹⁰

Miejsce kraju w międzynarodowym podziale pracy, jego konkurencyjność we wszystkich sferach aktywności gospodarczej zależy nie tylko od wewnętrznych czynników określających możliwości jego rozwoju, lecz także od czynników oddziałujących z zewnętrznego otoczenia gospodarczego i politycznego. Uwarunkowania zewnętrzne na współczesnym etapie rozwoju zmieniają się bardzo szybko i mogą mieć zasadniczy wpływ na poprawę bądź pogorszenie pozycji danego kraju w międzynarodowym podziale pracy. Do najważniejszych czynników zewnętrznych określających warunki rozwoju krajów należą:

1) sytuacja polityczna,

2) koniunktura gospodarcza,

3) układ sił gospodarczych,

4) procesy i układy integracyjne,

5) poziom konkurencji w skali globalnej i regionalnej oraz zmiany zdolności konkurencyjnej innych krajów,

6) międzynarodowa polityka ekonomiczna (w tym głównie handlowa i konkurencyjna),

7) działalność międzynarodowych organizacji gospodarczych, jak np. Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Światowa Organizacja Handlu,

8) polityka i strategia rozwoju korporacji międzynarodowych oraz ich działalność inwestycyjna,

9) sytuacja na ważniejszych światowych rynkach towarowych, a zwłaszcza na rynku energii i ceny na podstawowe surowce,

10) sytuacja na rynkach finansowych.

Współcześnie w warunkach intensywnych procesów globalizacji i regionalizacji zewnętrzne czynniki rozwoju gospodarczego krajów stają się coraz ważniejsze. Kraje i przedsiębiorstwa, których rozwój opiera się na małym rynku wewnętrznym są niejako zdane na bardziej intensywną internacjonalizację działalności gospodarczej oraz poszukiwanie miejsca w perspektywicznych układach regionalnych. Regionalizacja ma prowadzić do większej efektywności gospodarowania, zmniejszenia kosztów transakcyjnych, zminimalizowania barier wzrostu, powiększenia rynków, racjonalniejszego podziału pracy i tych wszystkich korzyści, jakie pociąga za sobą działalność na większym obszarze.¹¹

¹⁰ Szerzej Ibidem, s. 37-40.

¹¹ J. Kleer, *Globalizacja gospodarki światowej a integracja regionalna*, Komitet Prognoz Polska w XXI wieku przy prezydium PAN, Warszawa 1998, s. 20. Podaję za M. Stawicką, *Niepewność w międzynarodowym otoczeniu przedsiębiorstw* [w:] M. K. Nowakowski (red.), *Biznes międzynarodowy. Od internacjonalizacji do globalizacji*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2005, s. 97.

⁵ A. Zielińska-Głębocka, część I. *Teoria wymiany międzynarodowej* [w:] T. Rynarzewski, A. Zielińska-Głębocka, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Teoria wymiany i polityki handlu międzynarodowego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 46.

⁶ Podaję na podstawie: M. Kąkol, *Pomoc państwa w polityce konkurencji w Unii Europejskiej*, Biuletyn Europejski 2006/2007, Wyd. UMCS, Lublin 2007, s. 26.

⁷ Ibidem, s. 27.

⁸ J. W. Bossak, W. Bieńkowski, *Międzynarodowa zdolność konkurencyjna kraju i przedsiębiorstw*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2004, s. 30.

⁹ Ibidem, s. 31.